

Politiški pregled.

* **Politika v Bulgariji.** Kakih petsto let po Kristu je udrlo finko-uralsko pleme preko južne Rusije in dalje ob spodnjem Dunavu v staro pokrajino Mezijo, kjer je živel velik slovanski rod. Podvržili so si tega s silo svojega orožja, a Slovani so stali kulturno mnogo višje in tako se je zgodilo, da so sprejeli zmagovalci mnogo na jezik, veri in družabnih navadah premaganih. S tem pa so bili na najboljši poti, da se pomešajo z avtohtonim prebivalstvom v en sam narod. To se je res zgodilo, to so današnji Bolgari.

Francoski publicist René Pinon katerega obširne študije „L'Empire de la Méditerranée“ in „La Lutte pour le Pacifique“ — prva v maročanskem vprašanju, druga o povodu in uspehu ruske-japonske vojne — sta doživeli že drugo izdajo, je napisal šeststo strani obsegajočo razpravo „L'Europe et L'Empire ottoman“ kot prinos k orientalskemu vprašanju.

V tej znameniti razpravi, ki je izšla v Parizu v oktobru lanskega leta, pravi na strani 455. o Bolgarih med drugim sledeče: „Ta mešanica daje Bolgarom gotove karakterne poteze, ki jih ne najdemo niti pri Srbih, niti pri Poljaki, kjer je ostala slovanska kri jako čista. Bolgari niso tako živahni in sijajne fantazije kakor njih srbski sosedje, ali so bogati na onem čutu za gospodstvo in disciplino, ki je posebno lasten tartarskim, turškim in mongolskim plemenom; lažje jih je vladati in voditi od ostalih Slovanov... Slovan ljubi pesem in petje, njegovo jedro je čuteče, bogato, subtilno; zanimajo ga mistične sanje, socialne utopije; on je individualist in tudi anarhist; Bolgar stremi po koristnih in praktičnih stvarih; on je kmet in vojak, dobičkaljen; vztrajen delavec; reze napram sebi in drugim... on ima tiste lastnosti, ki jih je imenoval prezident Roosevelt nekega dne „velike potrebne čednosti“, brez katerih ne more noben narod tvoriti močnega državnega organizma.“

Ta karakterizacija se nam zdi jako značilna in navajamo jo v daljšem izvlečku zaradi tega, ker se strinja popolnoma z mnenjem, ki smo ga mi napravili, kolikor smo imeli doselej prilike kontakta s prebivalstvom kakor z deželo Bolgarsko.

Skoro petsto let so bili Bolgari neposredni podložniki Turkov, ravno tako kakor njih sosedje v Srbiji in Hercegovini.

V drugi polovici 90. let je prodrl glas „raje“ v sosednjo Rusijo, in ruski narod se je oborožil in hitel na Balkan. Tako pa je bilo že dolgo tudi v konceptu carskega dvora.

Kmalu po novem letu 1878. je primarsil ruski general Gurko v današnjo Sofijo in tega dne (4. januar) je nehalo tudi gospodstvo Turkov v Bulgariji. Več tisoč turških hiš so požgali zmagovalci; v mošejah so bili nastanjeni lazareti in vojne shrambe. Na berlinskem kongresu je bila ustanovitev Bolgarije sklenjena, a v veliko manjšem obsegu, kakor so morali privoliti Turki Rusom v Sv. Stefanu tik Carigrada. Kneza pa naj si voli dežela sama.

Prvi bolgarski sabor, ki se je sešel v Trnovem na pomlad 1879, si je izbral knezom batenberškega princa Aleksandra, nekake kasnejšega ruskega carja Aleksandra III. „Car osvoboditelj“ Aleksander II., ki so mu postavili Bolgari ne dolgo tega velik spomenik pred svojim saborom (impozantni jezdec je delo italijanskega kiparja Zaccija), je padel 1881, tri leta po osvoboditvi Bolgarov kot žrtev atentata.

Batenberški princ se je hotel od ruskega vpliva popolnoma emancipirati. Ko so se uprli Bolgari v južnem delu, ki je bil navadna turška pokrajina, se je moral zavzeti zanje tudi Aleksander, ako ni hotel docela nasprotovati ljudski volji. Vzhodna Rumelija se je odtrgala od Turčije tako, da je plačevala samo letni tribut; njen glavar pa je bil potrjen od sultana. Seveda ni mogel biti ta glavar nihče drugi kakor vsakokratni bolgarski knez.

Ruski car je svojemu nečaku jako zameril, da je prelomil berlinski traktat s tem, da je sprejel brzojavni poziv plovdivskih revolucionarjev, ki so se odtrgali od Carigrada in združili južno Bulgarijo s severno. Batenberžan se je naposled odpovedal prestolu prostovoljno, ker ni mogel svojega mogočnega strica potolažiti. V juliju 1887 je bil izvoljen Koburžan Ferdinand novim knezom.

Kmalu, ko je postala Bolgarija avtonomna kneževina, se je začelo v deželi tudi že strankarsko gibanje.

Z ruskimi generali in oficirji je pršel v novo državo tudi mogočni ruski vpliv. Prti temu je nastala kmalu opozicija: konservativci so stali na strani ruskega carja, liberalci pod vodstvom Stambulova so bili za emancipacijo.

Konservativci so se opirali na armado, liberalci so imeli mase ljudstva za seboj, ki nikakor ni hotelo v novo varuštvo, komaj ko se je oprostilo carigradskega. Batenberžan je izpremenil ustavo na pritisk konservativcev (1881) in ti so ga dobili s tem popolnoma v svoje roke.

Aleksander je zahteval, da demisionirajo nekateri v njegovi armadi službujoči ruski generali, ki jih je opozicija zlasti črtila, toda ge-

nerali so mu odgovorili, da so dolžni pokorščino samo carju.

Aleksander je stopil po tem v neposredno zvezo z liberalno opozicijo in je proglasil (1883) dve leti prej odpravljeno ustavo iznova.

Tik pred svojo odpovedjo je poveril vlado svetu treh liberalcev, najhujših nasprotnikov Rusije: Stambulovu, Karavelovu in Nikiforovu. Pod njih vplivom so poklicali poslanci v ta namen sklicanega velikega sabora — dvakrat po 203 mož — Ferdinanda v deželo.

Stambulovci, narodni liberalci, so bili dolgo časa gospodarji situacije. Pri zadnjih saborskih volitvah so dosegli popoln poraz. Njih današnji vodja, advokat Genadjev — v Bulgariji so skoro vsi politični voditelji advokati — zapoveduje le še majhni frakciji, fragmentom nekdanje sijajne stranke. Njih strankarsko glasilo je trikrat na teden izhajajoči „Nov vjek“. Frakcijo, ki stoji v tej stranki, tako da nima svojega imena pa vendar nekatera divergujoča načela, vodi odvetnik Tašev. njena načela pa zastopa „Svoboda“, ki izhaja trikrat na teden.

Narodni liberalci, nekdanji bolgarski „mladi“ so postali kaj kmalu najstarokopitnejša stranka v deželi. Njih dediči so postali demokratje, ki jih vodi v Besarabiji rojeni Malinov. Mož je advokat po poklicu in jako izobražen. Svoje študije je končal v Rusiji in Franciji. Glavni organ demokratov — izmed katerih so izbrani tudi ministri — je trikrat tedensko izhajajoči „Preporoc“ (Zastava).

Progresiste, progresivno-liberalne ali po svojem starem vodji Dragán Cankovu tudi Cankoviste imenovane, vodi faktično mladi odvetnik Stojan Danev, zakaj Cankov šteje že nad osemdeset let. Strankarsko glasilo progresistov je „Blagarija“, ki izhaja v Sofiji po trikrat na teden.

Odecepek nekdanjih Stambulovcev so nadalje liberalci, ki jih vodi odvetnik Radoslavov in se zato pristaši te stranke tudi Radoslavisti imenujejo. Svoja načela zastopajo v glasilu „Narodni pravá“, v Sofiji izhajajočem dnevniku. Frakcijo v stranki — slično, kakor smo videli pri Stambulovcih — vodi Tončev, zato se je prijelo njenih pristašev ime Tončevisti. Imajo svoj posebni organ „Svobodno slovo“, ki izhaja trikrat na dan.

Narodna stranka — narodna partija ali narodnjaci po bolgarski — vodi za Cankovem najstarejši strankarski vodja Tešov, eden izmed bolgarskih bogatašev. Vodstvo stranke je prevzel po smrti odvetnika Stojilova. Njen organ je dnevnik „Mir“, pri katerem sodeluje tudi naš rojak F. K. Tuma kot dopisnik.

Izmed doslej imenovanih šestih strank je troje reakcionarnih — Stambulovci, Tončevisti in Radoslavisti — ostala polovica je naprednejša — demokratje, progresisti in narodna stranka. Vse pa stoje na programih, ki jim vsak čas lahko omogočijo postati vladna stranka, ako si morejo pridobiti simpatij volilcev.

Na ekskluzivnem, radikalnem stališču stoje tri politične skupine: najnovejši bolgarski politični pojav zemljedelci, radikalci in socialisti.

Zemljedelci, zemlodelška partija, tudi agrarna ljudska stranka imenovana, nima doslej še nobenega izrečnega voditelja, zakaj prenova je in prerahlo konstelirana; da bi reprezentirala enoten faktor. Nastala je šele tekom volilne borbe v lanskem poletju. Kolo, okolo katerega se vse suče, je morda Dragijev, bivši socialist. Njih glasilo je tednik „Zemlodelška zaštita“.

Stranka, ki je nastala po odcepljenju radikalnega krila demokratov pred kakimi osmimi leti, so radikalni demokratje, kratko radikalci imenovani. Vodi jo odvetnik Najčo Canov; njen organ je „Demokrat“, ki izhaja trikrat na teden.

Socialni demokratje so razdeljeni sedaj v tri frakcije: sploh so razcepljeni, odkar se je stranka pojavila v Bulgariji, tako da se je o tem tudi že po nemških socialističkih revijah čisto pisalo.

Pred tremi leti so bili razdeljeni socialisti v dva tabora. Strogo ortodoksni v Marxovem smislu so bili takozvani „tesni“ pod vodstvom odvetnika Blagojeva s svojim glasilom „Rabotničeski vestnik“; na manj ekskluzivno stališče, nekako v smislu nemškega revizionista Bernsteina, so se postavljali „široki“, ki jih vodi advokat Janko Sakizov in ki zastopa svoje principe v „Rabotničeski Borbi“ dvakrat na teden izhajajočem listu.

Od „tesnih“ so se odtrgali nekoliko manj ortodoksni kot „proletarij“. Vodi jih Bakalov, njih organ je enako imenovan tednik.

Pri tako bujni razcepljenosti je lahko umljivo, da igrajo vmes razni osebni in slični malo politični momenti veliko ulogo. Programi vseh strank, ako izzamemo Stambulovce, agrarce in socialiste, so si jako slični in kadar se ima ljudstvo odločiti za to ali ono stran, ne gre toliko za načelna vprašanja, kakor kdor zna razviti večjo ali uspešnejšo agitacijo.

Danes so na površju demokratje. V sa-

boru štejejo 172 mož, tako da pripade na vse ostale stranke komaj 32 mandatov in še od teh jih je v posesti agrarcev 23! S tem pa ni nikakor rečeno, da ne pride lahko pri prihodnjih volitvah — vrše se vsako peto leto — popolnoma novi elementi na površje.

* **Revolucionarna propaganda na ruskih šolah.** Iz Rige poročajo, da je zaradi socialno-demokratske propagande na šolah v Mitavi rigško vojno sodišče od 11 obtoženih učencev in učenk dva obsodilo na štiriletno prisilno delo, enega pa na pregnanstvo v Sibirijo.

* **Madjarizacija Hrvaške.** Ena zadnjih števil „Magyar Hirapja“, glasilo ministra grofa Andrássyja, se bavi na uvodnem mestu z nalogi bana barona Raucha, ki ima mislijo, da izvrši načrt njegovega očeta, to je, da pomadjarji Hrvaško!

* **Vseslovenska novinarska zveza.** Graška „Tagespost“ poroča, da je ministrstvo za notranje stvari dovolilo ustanovitev vseslovenske novinarske zveze. Zveza ima namen, da združi vsa slovenska novinarska društva, naj imajo sedež v katerikoli državi. Politiška in verska vprašanja so izključena.

* **Srbske zahteve.** Londonski „Daily Mail“ poroča iz Beograda, da je srbska vlada prejela od porte noto, v kateri se srbski vladi obeta, da bo Turška ob merodajni konferenci podpirala srbske zahteve. Te zahteve so: garancije za popolno avtonomijo Bosne in Hercegovine ali pa teritorialne kompenzacije.

Jubilejski dar.

Učiteljsvo — sebi! Jakobinca Dimnikova iz Ljubljane 2 K; tovariš Ivan Schmeidek iz Rov 6 K; tov. Josip Kobal iz Dolenje vasi pri Senožečah 2 K; učiteljsvo v Rajhenburgu 6 K. Skupaj 16 K. Bog plati!

Vestnik.

Učiteljski dobrotniki. Društvu za zgradbo učiteljskega konvikta so darovali: P. n. gg. „Zaplotniki“ v A. Seidlovi restavraciji pri „Južnem kolodvoru“ v Ljubljani, pokroviteljino 200 K; županstvo mestne občine Metlika zadnji rok pokroviteljino 50 K; Učiteljsko društvo za Trst in okolico, drugi rok na račun pokroviteljine, 50 K; ž. g. Milena Kiferle, učiteljica ženskih ročnih del v Medvodah 5 K od prodanih knjižic „Slovenska abeceda za ženska ročna dela“, Narodna čitalnica v Vipavi 4 K; g. Ivan Krajnik, nadučitelj na Blanci, 3 K v spomin na nepozabno rajno sopogo Uršulo ob obletnici njene smrti; neimenovan iz Kranja 30 vinarjev. Bog plati! Živeli učiteljski dobrotniki!

Letnino za učiteljski konvikt so plačali: Vekoslav Vijolica z geslom: „V narodu je moč in narod smo mi!“ tov. Alojzij Kercelj iz Ljubljane; tov. Lavric Perko iz Poljan; tov. Albin Strekelj iz Škocijana. Bog plati!

Učiteljski sklad: Učiteljsvo, zbrano na zaupnem shodu dne 29. m. m. v Narodnem domu v Ljubljani, zložilo 47.50 K, Živeli nasledniki!

Neenaka božična darila. Slovenska ljudska stranka je dobila proti predlogu mestnega šolskega sveta svojega nadučitelja „extra statum“, nemška pa brez predloga deželnega šolskega sveta svojega stalnega deželnega nadzornika. Čudna so res pota gospodov!

Vse po dvoje! Na Kranjskem imamo sedaj nemške in slovenske okrajne šolske nadzornike, nemškega in slovenskega deželnega šolskega nadzornika. Mogoče, da dobimo tudi dva deželna predsednika, nemškega in slovenskega, s česar se morda celo po dvoje okrajnih glavarjev.

Ljubljanski občinski svet je izvolil v zadnji seji v c. kr. mestni šolski svet za bodočo šestletno dobo gg. Ivana Milohnoja in dr. Karel Trillerja.

Ljubljanskim otroškim vrtničarjem je občinski svet izboljšal njih prejeme in sicer vsaki za 300 K. Po tej uvedbi bodo imele otroške vrtničarice boljše plače kakor pa ljudski učitelji z usposobljenostnim izpričevalom in z izpričevalom za meščanske šole! Znamenje razmer.

Knjiga „Proste spisne naloge učencev krškega in litjskega okraja“ se dobi pri založniku: Pedagoško društvo v Krškem, ljubljanski tovariši pa jo dobe tudi v knjigarni L. Schwentnerja. Cena s poštnino vred K 1.10. Ne naročajte tedaj knjige pri „Učit. tiskarni“!

Prof. Fr. Hauptmanove računice za meščanske šole, ki izhaja v c. kr. zalogi šolskih knjig, je dotiskan II. del, III. se tiska proti koncu.

Neznačajnost nekateri zagovarjajo, sklicujejo se na slavne može, n. pr. Napoleona in Bismarka, ki sta s svojo lokavostjo in brezbriznostjo večkrat uporabljala najpodlejša sredstva v dosego svojih sebičnih namenov. Za oba pa velja izrek modrijana: „Vse slabo, kar se ne pobiljša, žalostno

pogine.“ Oba Napoleona sta naredila prav žalosten konec in tudi nekdanji vsemogočni Bismark je končal svoje življenje v preziranju in togi. Da njegov spomin sedaj obtežuje s kamnitimi spomeniki, njemu nič ne pomaga. — Resnični je pač nemški pregovor: „Ehrlich währt am längsten“. In tako je prav! Drugače bi vsi naši klasiki, ki uče človeštvo morale in poštenosti, spadali med staro šaro.

Današnja številka „Učit. Tovarša“ ima prilogo „Kmetovalec“.

Prijatelji naobrazbe so vsekakor krščanski socialci na Gornjem Avstrijskem. Uvesti hočejo le šestletno šolsko dobo in poldnevni pouk. Občine vlagajo sedaj prošnje, da se to uvede in če se jim posreči, bodo imeli na Gornjem Avstrijskem le triletno šolsko dobo, zakaj šest let poldnevni pouk je vendar le triletna šolska doba in to uvesti je mogoče vse v okviru „bisera avstrijskih postav“ kakor imenujemo državni šolski zakon. Da delujejo ti ljudje sistematično na poslabšanje šolstva kaže jasno, ker so že z zakonom z dne 29. decembra 1907 pripravili možnost, da uvedejo zgorajšnjo namero. Da bi pridobili tudi učiteljsvo za svoje namene, so v omenjeni zakon sprejeli naslednjo točko (§ 28): Lehrpersonen der III. und IV. Kategorie (Lehrer I. und II. Kl.), welche den Halbtagsunterricht (§ 7 des Gesetzes vom 2. Mai 1883, R. G. Bl. Nr. 53) oder den nach sechs stündigem Alltagsbesuch abgekürzten Unterricht (Ministerialverordnung vom 14. Februar 1884 Z. 2684) durch ein ganzes Jahr (sic!) nun unterbrochen an Volksschulen erteilen, erhalten eine Jahresremuneration von 100 K. und im Falle erhöhter Mehrleistung in beider Hinsicht eine Jahresremuneration pr. 200 K. Diese Remuneration behalten bezeichnete Lehrpersonen nach mehr als zehnjährigem ununterbrochenen Bezuge als eine in das Ruhegehalt einrechenbare Personalzulage. — To so prijatelji izobrazbe in — učiteljsva.

Principi naučnega ministra. Na zborovanju antialkoholikov, ki se je vršilo pred dvema mesecema na Dunaju, je vzbudilo veliko ogorčenje poročilo, da je naučni minister odbil prošnjo deputaciji, ki ga je prišla prositi, naj bi dovolil, da se uvedejo v srednjih šolah antialkoholna društva. Zagovarjal je naučni minister svoje stališče s principom, da srednješolci ne smejo biti udje kakega društva. Ne dolgo po tej avdienci pa se je zaznalo, da je ravno isti naučni minister, ki ima tako trdne principe, dovolil, da se smejo uvesti za srednješolce — Marijine družbe.

Vladni svetnik vitez Kaltenegger v Ljubljani, eden najbolj občasnih gospodov, kar jih premore birokratizem, je bil, kakor se da zanesljivo sklepati, glavni svetovalec barona Schwarzja v zadevi imenovanja Belarja za dež. šol. nadzornika in ga je namenoma speljal na led. Kaltenegger pozna predobro kranjske razmere, da ne bi vedel, da takega čina ne preživi noben deželni predsednik. Vitez Kaltenegger pa hoče postati — dvorni svetnik. Račun je tedaj jako prozoren: Schwarz v penziji. Chorinsky deželni predsednik — Kaltenegger pa dvorni svetnik. Pa se bote meljito zmotili! Račun je le v toliko pravi, da pojde Schwarz v penzijo, vse druge karte se bodo pa zmešale.

Umrli je pri Sv. Ivanu pri Trstu g. Ivan Grmek, oče tovariša A. Grmka. Naše sožalje!

Na umetno-obrtni strokovni šoli v Ljubljani bo poučeval telovadbo Josip Baran, delovodja učnega in poizkusnega zavoda za pletenje košov na Dunaju in vodja potovalnega pouka v Ljubljani.

Osebnost vest. Dosedanja suplentinja v Črnom vrhu Roza Jovanova je imenovana za provizorično učiteljico istotam. Učiteljica Roza Junis v Toplicah-Zagorju je zaradi boleznih dobila dopust in pride na njeno mesto za suplentinjo učiteljica Lavra Schüller.

Novi deželni šolski nadzornik za Koroško. Profesor na celovškem učiteljskem Hans Benda je postal deželni šolski nadzornik.

Umrli je dne 30. grudnia 1908 na Pilštajnu po dolgi, mučni boleznini tov. Jožef Čížek, vpokojeni nadučitelj na Pilštajnu, v 75. letu svoje starosti. Vrlemu narodnjaku in odkritemu prijatelju blag spomin!

† **Josip Thuma.** V Radovljici je umrl po kratki, a mučni boleznini Josip Thuma, nadučitelj v pokoju. v lepi starosti 70. let. Pokojnik je služboval zadnji čas v Radovljici. Pokoj blagumu tovarišu! — Nekrolog objavimo prihodnjič.

Peti izkaz prispevkov za spominsko ploščo Strmškmu. Darovali so gg.: A. Gradušnik, nadučitelj v Celju, 2 K; F. Setinec, nadučitelj v Prevoju, 2 K; Učit. društvo za okraj St. Lenart, 10 K; P. Flere, nadučitelj pri Sv. Stefanu, 5 K; F. Krajnc, nadučitelj pri Sv. Barbari, 2 K; I. Glinšek učitelj v Gaberju, 2 K; A. Cajnko, šolski vodja v Razborju, 2 K. Skupaj 25 K in že prej izkazanih 450.26 = 475.26 K. Gospod A. Kosi, učitelj v Središču, je poslal kot prispevek spevoigr „Letni časi“ in „Slava domovini“ v vrednosti 680 K.

„Naročilni listi“ so razposlani. Žal, da se je njih tiskanje zakasnilo tako, da jih ni bilo mogoče še pred Božičem razposlati, a

sedaj so že razposlani na vse slovenske šole na Štajerskem. Kdor ga pomotoma ni dobil, naj se nemudoma zgleda po dopisnici pri predsedniku soc. odseka „Zveze“, tov. A. Pesku v Narapljah pri Ptujski gori. Tovariši, tovarišice! blagovolite naročilne liste izpolniti in takoj vposlati, da se naročanjel istov ne zakasne.

„Naročilni list“ soc. odseka „Zveze“ sta vposlala izpolnjen med drugimi že tudi dva e. kr. okrajna šolska nadzornika ter sta si naročila časopise za leto 1909 potom soc. odseka „Zveze“. Čast najima! Tovariši in tovarišice, posnemajte nju!

Na Dunaju je zborovala „Zveza e. kr. šolskih nadzornikov“. Poročilo priobčimo prihodnjič.

Objava. Gospode tovariše krškega okraja, ki nameravajo naročiti Berlepeševce po naravi posnete ptičje valilnice iz Westfalskega, opozarjam, da je od teh valilnic razen vozarine plačati skoraj tolikoška colnina, kolikrška je cena teh predmetov. Svetujem tedaj, naročiti le par teh valilnic za zgled — zadostujejo vrste A, B in F. Skrbeti nam je torej treba, da se dobi človek ali tvečka, ki bi izdeloval take valilnice po primerni ceni na Kranjskem ali vsaj v Avstriji, ker le potem jih bo mogoče splošno razširiti po naši deželi in s tem pomnožiti krilati rod prekornih duplarjev. Tovariški pozdrav! A. Lunaček.

Nepričakovano. Šolski voditelji, ki natanjate doma slabo vzgojene otroke varstveni oblasti, bodite pozorni in oprezn! Čujte, kaj se je meni pravkar dogodilo. Pred letom dni sem naznanil učence II. raz. C. P., da je jako zanemarjen, da ne napreduje in poleg tega še trmast in neobogljiv. C. kr. okraj. sodišče je poklicalo takoj pred se oba roditelja in otroka in jim skupno zabičalo, ako se deček ne popravi, da se jima odvzame. Šolsko vodstvo pa je dobilo pismeno vest in nalog, da po preteku treh mesecev poroča, kaj je z dečkom. Preteklo je potem še nekaj več časa. V začetku tekočega šolskega leta pa se deček zopet potepa kakih 10 dni. Ostal je v gozdu in počakal druge iz šole gredeče, za katerimi je izza grmovja metal kamenje. Šolskega voditelja dolžnost je nastala, da ga je zopet naznanil in zgodilo se je. Sodišče pokliče očeta in mu naznani, da je to sklenilo dečka mu odvzeti in oddati v Salezijski zavod na Rakovnik. Oče se upre sodišču, da ga ne da. Ker pa je deček zopet nekaj pregrešil, napove sodišče očetu 40 K globe, ako ga v 5 dneh ne privede k sodišču in takoj v zavod. Oče pride k šolskemu voditelju, proseč ga, da mu napravi prošnjo za dečka, češ, da ga doma potrebuje. Seveda ga učitelj primerno pouči in izlepa odpravi. Oče gre k županu, ki mu ugodni in spiše prošnjo ter jo da še dvema odbornikom podpisati. Sodišče mu je prošnjo zavrglo, a vendar vprašalo pismenim potom župnika, kaj je na tem. Ker je g. župnik soglašal s šolskim voditeljem, je imelo okrajno sodišče še večji pogum dečka spraviti takoj v zavod. In kaj nepričakovanega stori sodišče. Po sodnem slugi pošlje očetu na dom sek za vposlatev 40 K in poleg tega dolgo pismo, v katerem se nahaja dobesedno učiteljevo poročilo ter ga jemlje za podlago, kako in zakaj je do tega prišlo, da se mu deček odvzame. To pismo sem na svoje oči čital. — Zda je bilo jasno očetu, da mu dela to neugodnost sam in edino le učitelj. Zato se sedaj silno togoti nad učiteljem, razsaja, hesni in pravi: „Preden mi otroka vzemo, mora vse h... vzeti. Fantu bom glavo odrezal, učitelja ubil, sam se bom pa obesil.“ Tako mi je njegova žena, to je mati otrokova, sama pravila brž drugi dan, ko je bil oče zvečer dostavljeno dobil in rekla da si ne upa domov iti, ker je preveč razjarjen. Ker se to vrši sedaj o božičnih praznikih, mi ni znano, kaj se bo še zgodilo. — Da si nisem življenja svest, je več kot gotova stvar in ker nisem hotel nobene črke več o tem pisati, sem naznanil stvar orožnikom. — Vprašam le še, ako e. kr. okrajno sodišče noče smatrati učiteljevo poročilo za uradno tajnost, kdo bo še tako bedast, da mu bo take izprijene otroka še nadalje naznanjal? Jaz ne! P—h.

Iz sej e. kr. šol. sveta za goriško okolico 16. in 17. dec. 1908. — C. kr. dež. šol. svet je ustanovil za Bute posebno, za Selo in Log pa ekskurzno šolo. Ustanovil se je preudarek za l. 1909. Z ozirom na novo ustanovljene šole in na zidanje nujno potrebnih šolskih hiš je bilo treba zvišati šolske doklade od 72 na 80%. — Premestili so se v I. plačilni razred nadučitelja Avgust Poberaj v Kojskem, Andrej Tomažič v Lokavcu in učiteljica Panzera v Ločniku; v II. razred nadučitelj Franc Baša v Črničah in Josip Poberaj, učitelj voditelj na Vratih in učiteljice Roza Biziak v Dornbergu, Ljudmila Eržen v Ozeljanu in Ernesta Blažica v Grgarju (zadnja pogojno, če se neka učiteljica upokoji). — Nekaterim učiteljem in učiteljicam se je dovolil dopust radi bolezni. Sklenilo se je, predlagati, naj se neki učitelj upokoji. Odslej se boče zahtevalo od prosilcev za službo v goriški okolici zdravniško izpričevalo. Nadučitelju A. Mekužu v Čepovanu se je odmerila V. petletnica. Neki nadučiteljevi vdovi se je podelila podpora 100 K. Nakazalo se je izplačilo računov za razne naprave in poprave.

Proti slovenskim paralelkam. V Studenicah pri Mariboru je nemška šola z nemškimi paralelkami, ki so popolnoma nepotrebne. Več slovenskih staršev je prosilo za slovenske paralelke, ali to je strahovito zbudilo mariborsko nemštvo. Sklicali so shod v Studenicah, na katerem je govoril tudi deželnozborski kandidat učitelj Gassareck. Sprejela se je resolucija proti slovenskim paralelkam, dasiravno je v Studenicah večina otrok slovenskih. Kaj neki bo ukrenil deželni šolski svet, ki najbrž smatra Studence že za nemški „Besitzstand“?

Učiteljsko meš. šole v Krškem, ki poučuje tudi na obrtno-nadaljevalni šoli, je sklenilo uvesti po novem letu poučno-zabavne sestanke vajencev od nedeljah pop. pod nadzorstvom enega izmed učiteljev. — Večina učiteljev se pri pouku v obrtno-nadaljev. šoli ukvarja le z različnimi predmeti, ki jih ubija učencem v glavo. Ker so zahteve velike, material pa navadno jako slab, mu seveda pri tej priliki nikakor ne preostaja časa, da bi se učitelj dotaknil tudi pravne vzgoje, saj nima časa za to, gledati mora, da dos-že učni smoter in obdela vso potrebno in nepotrebno stvarino učnega načrta. Kdaj pa naj dobi čas za pravno vzgojo? Tu bi bilo edino priporočati, da učitelj žrtvuje nekaj prostega časa in povabi učence tudi izven obligatnih ur n. pr. v nedeljo pop. v šolo. Vajenci so v prostem času to je zlasti ob nedeljah prepuščeni samim sebi. Mojster gre svoja pota, vajenci pa postopajo in tako čestokrat zaidejo v slabo družbo, ki jih popolnoma pokvari. Posledica tega je, da trpi tako važen faktor kakor je obrtno-nadaljevalna šola. Da se temu odpomore, je treba tudi v prostem času skrbeti za primerno razvedrilo vajencev. Učiteljsko krške obrtno-nadaljev. šole se je zato odločilo žrtvovati nekaj prostega časa in povabiti učence od nedeljah popoldne v šolo. Ob takih popoldnevih se bo predavalo poljudno iz te ali one stroke. Nekaj iz zgodovine, mehanike, o moderni tehniki, potopisi, iznajdbe itd. Pri predavanjih se bo tudi uporabljal skioptikom. Učencem se bo dalo čitati primerne povestne knjige in časopise. Da pa ne bo predolg čas, se bodo učenci učili lepega narodnega petja. Tuintam se bo tudi telovadilo ali se napravi kak izlet v bližnjo okolico. Vajenci ne bodo primorani priti, prvič ker jih k temu ne moremo siliti, drugič pa vse, kar človek mora storiti, nikakor ne stori s takim veseljem kakor to, kar lahko prostovoljno stori. Upati je, da se bodo take prireditve vajencem gotovo v kratkem prav priljubile in da bodo prav radi prihajali. —ik.

Razgled po šolskem svetu. — **Štajersko klerikalno učiteljsko** je združeno v društvo „Vincene Milde“. To društvo šteje 127 pravih članov (katehete, penzioniste, učiteljice in nekaj učiteljev). Izvolilo si je nov odbor sledeče: predsednik Peter Weiß, meščanski učitelj v Gradcu; Janez Sechterberger, nadučitelj v Sv. Marjeti pri Knittelfeldu; Anton Buchgraber, šol. vodja v Rolsdorfu; Fran Jurkovič, nadučitelj v Smarju pri Jelšah. Namestniki so: Marija Mayr pl. Großstein, učiteljica v Trofaiachu; Jeanette Brunetti, učiteljica v Velikem Sv. Florianu; in Ernestina Razlag, učiteljica v Ljutomeru. — Glasilo štajerskega učiteljskega „Pädagogische Zeitschrift“, po katerem listu smo posneli to notico, piše: „Wir wollen die Meinung unserer Gesinnungsgenossen über die hier Genannten mit keinem Worte beeinflussen, es wird ja ohnedies jeder das Richtige der Wertschätzung treffen.“

— **Pregnanje slovenskih visokošolcev v Gradcu** se nadaljuje z vso brezobzirno-tjo. Nemško dijaštvo patrolira po mestu z debelimi gorjaci ter išče svoj plen. Slovenski akademski društvi „Tabor“ in „Triglav“ so vrgli najemodajalci na cesto. Pa naj še kdo reče, da nimajo slovenski visokošolci v Gradcu dobrih časov! A prepričani smo, da se bo barabstvo nemškonalonih pretepačev-buršev še nad njimi maščevalo. Dogodki v Gradcu pa so vladni glasen memento: Slovencem slovensko vseučilišče v Ljubljani!

— **Malorusko vseučilišče** je zahteval poslanec Koleša v državnem zboru, in sicer naj bi se ustanovilo v Levovu. Malorusi so na levovskem vseučilišču dosegli precej pravice, toda godi se jim kakor Slovencem na Dunaju in v Gradcu. Poljaki jih napadajo in jim odrekajo vsako pravico na vseučilišču. Zadnjič so poljski dijak napadli cesarjevega namestnika, ki je zastopal cesarja pri promociji nekega maloruskega dijaka sub auspiciis imperatoris. Ne vemo, kako se Poljaki morejo tako vesti, ko jih nemški burši na Dunaju mečejo z univerze. Sami pa delajo doma tudi tako z maloruskimi dijaki. Sicer moramo to pripisovati na rovaš mladeniškega navdušenja in razboritosti, a vendar vse do gotove meje.

— **Italijansko vseučilišče.** „Omladina“ piše: Zadnji krivi dogodki na dunajski univerzi, ostri revolverski strel in z železom okovane batine skoro gotovo pribore Italijanom zaželeno univerzo. Značilno je za našo vladno, da za ustanovitev univerze ni odločilna resnična potreba, tudi ne krvave demonstracije na avstrijskih tleh — nanjo bo najbrž vplivalo irredentovsko, Avstriji sovražno gibanje v kraljestvu Italiji. Da ne vzemirni preveč vročkovne sosedinje Italije, najbrž dovoli Italijanom univerzo. — Naše stališče v vprašanju italijanskega vseučilišča je znano. Simpatičen nam je boj Lahov za univerzo (gotovo ne odobravamo

streljanja, četudi je razumevno), ker je zaslužijo po svoji kulturi in svojem številu. Toda nikakor se ne moremo strinjati s tem, da bi se ustanovila v Trstu. Trst ni niti teritorialno središče Italijanov, niti ni čisto Italijansko mesto. Znana slovenska manjšina v Trstu samem in popolnoma slovenska in hrvaška okolica sta dovolj velik vzrok, da Slovenci ne moremo dovoliti, da se tam ustanovi laško vseučilišče.

— **Italijansko učiteljsko v Gradišču.** V državnem proračunu za l. 1909 se nahaja tudi postavka za ustanovitev italijanskega učiteljskega v Gradišču.

— **Eksplodizija v deklški šoli.** Dne 22. pret. m. zjutraj je raznesla eksplozija višjo deklško šolo v Greifswaldu. Plini so puščali in ko se je bližal šolski sluga z gorečo svetilko v roki, da zakuri peč, so se vneli. Pri tej velikanski eksploziji je ubilo šolskega slugo. V celi sosesčini so bile zaradi eksplozije pobite šipe.

— **Promocija dveh dam.** Na dunajskem vseučilišču sta bili promovirani za čast doktorice filozofije dve dami, gospica Marijana Broneck in gospa Frančiška Dur. Obe doktorici sta prejele, kakor je to navada ob promocijah dam, vsaka šopek cvetic.

— **Egiptovsko vseučilišče.** V Kairu je bilo slovesno odprto prvo egiptovsko vseučilišče.

Z gospodarskega polja.

— **Avstrijske kmetijske zadruge po narodnosti.** Koncem l. 1907. je bilo na Avstrijskem 7802 kmetijskih zadrug. Izmed teh je bilo 2166 čeških, 832 poljskih, 563 slovenskih, 206 hrvaških, 176 rusinskih, 18 srbskih, 435 italijanskih, 128 rumunskih in 3277 nemških. Slovenskih je skupaj 3951, imajo torej absolutno večino nad vsemi neslovenskimi avstrijskimi kmetijskimi zadrugami.

— **V pomoč Trstu.** Ministrskemu predsedniku baronu Bienenrhu se je predstavila deputacija, sestojeca iz poslancev dr. Rybářal prof. Mandiča, Streklja in Spadaro, v katere imenu je posl. dr. Rybářal opozoril ministra na gospodarsko krizo, pod katero trpi Trst, in je prosil, naj se v ublaženje te krize izvedejo vsaj tista dela, za katera so krediti že postavljeni v proračun. — Ta korak naših poslancev je že prinesel vsaj delen uspeh. Vlada je namreč predložila zbornici poslancev zakonski načrt za prodajo sedanjega uradnega poslopja morske vlade. To je prvi korak k gradnji novega poslopja. To je sicer še malo, a nekaj je vendar.

— **Promet tujcev v Avstriji l. 1907.** „Oesterr. Statist. Handbueh“ je po uradnih poizvedbah objavil statistiko prometa s tujci 13 kronovin (manjkajo le Bukovina, Galicija, Goriška-Gradiška in Istra). V 13 kronovinah je izkazanih skupaj 3.027.085 tujcev, od teh jih odpade na Tirolsko 751.730, na Češko 722.150, na Štajersko 505.091, Nižavstrijsko brez Dunaja 289.788, Solnograd 206.153, Gorenje Avstrijsko 192.649, Korosko 100.447, Primorje brez Trsta 75.933, Predarlško 72.832, Šlezijo 46.217, Moravsko brez Brna 35.393, Kranjsko brez Ljubljane 15.712 in Dalmacija (tukaj prideta v poštev le Gruž in Dubrovnik) 12.000. Ako se 515.305 tujcev, ki so obiskali Dunaj, prišteje Nižji Avstrijski, bi bila ta dežela glede števila tujcev na prvem mestu. Največ je obiskalo kronovine Nemcev iz „rajha“, potem pridejo na vrsto Italijani (34.353), Angleži (21.458), Francozi (15.629), Rusi (10.173), Romuni, Srbi in Bolgari (4945) drugi Evropejci (13.710) Severni Američani (11.779), iz drugih delov sveta (3720).

— **Desetletnica bolgarske gospodarske zveze.** Te dni je obhajalo to društvo desetletnico svojega obstanka. Zveza ima že 1128 podružnic in 52.000 K letnih dohodkov, glasilo zveze pa 5886 naročnikov. Prošlo leto je zveza priredila 10.000 poučnih shodov. Kolendar zveze se letos tiska v 100.000 izvodih. Prihodnje leto si zveza ustanovi lastno tiskarno in skladišče za kmetijsko orodje.

— **Deficit pri poštni upravi v Združenih državah.** Generalni poštar naznanja, da je imela poštna uprava v letu 1908 primanjkljaja 16.910.279 dolarjev. Primanjkljaj nameravajo pokriti z uvedbo paketne pošte.

Raznoterosti.

× **Cigan — pesnik.** Angleška ima najoriginalnejšega pesnika v osebi cigana Barklaja. Pesnik je zadobil že veliko popularnost. Svoje pesmi tiska v malih zvezkih. Svoje zbirke raznaša sam na svojem vozu okoli ter jih prodaja pri zabavah. Le ene izdaje je razpečal 70.000 komadov. Kdor kupi naenkrat več iztisov, ima pravico, zahtevati od pesnika, da mu napravi takoj kako priložnostno pesem!

× **Prebivalstvo sveta.** Prebivalstva na vsem svetu je 1 milijarda in 450 milijonov, ki je porazdeljeno tako: v Aziji 800 milijonov, v Evropi 320, v Afriki 210, v Ameriki 110, v Avstraliji 10. Od teh jih nosi obleko le 500 milijonov, 250 milijonov jih je sploh brez obleke, 700 milijonov je deloma pokritih, 500 milijonov prebiva v hišah, 700 milijonov v luknjah in jamah, 250 kar pod milim nebom.

× **Sežiganje sladkorja v bolniških sobah.** Po nekaterih krajih v Evropi imajo

ljudje navado, da sežigajo v bolniških sobah sladkor. Zdravniki se tej navadi niso protivili, misleč, da to ne škoduje, a da bi bilo sežiganje sladkorja koristno, niso verjeli. To ljudsko šego so smatrali za prazno vero. — Sedaj se je pa izkazalo, da je pravo zadelo ljudstvo, četudi morda ne ve, zakaj je sežiganje sladkorja koristno. Profesor Tilbert na Pasteurjevem zavodu v Parizu je namreč sedaj dokazal, da se s sežiganjem sladkorja nareja plin, ki uničuje bacile. Tilbert je sežgal pod stekleno posodo, ki drži dva in pol litra, pet gramov sladkorja. Ko so se nastali sopari shladili, je spravi v odprtih steklenih cevah pod posodo bacile koz itd. in v teku pol ure so bili vsi bacili, ki prenašajo bolezen, umorjeni. Učinek plinov, ki se narejajo pri sežiganju sladkorja, opazujemo lahko tudi na drug način. Če sežgemo kos sladkorja v zaprti posodi, v kateri je smrdljivo meso ali smrdelca zaprtjakova vsebina, izgine smrad popolnoma.

× **Droblj iz aluminija** uvedejo na Francoskem. Dotični zakonski načrt je že razdeljen med poslance. Novi denar bo tehtal pri novcih po 10 centimov 3 grame, pri novcih po 5 centimov pa 2 grama. Premier bo znašal pri prvih 30, pri poslednjih 25 milimetrov.

× **Nov črnogorski denar.** „Beogradske Novine“ javljajo: Javili smo že, da dobi Črna gora, ki se je doslej služila z avstrijskim denarjem, v kratkem svoj srebrni denar, kakor je že dobila niklov drobiž. Kakor nam sedaj javljajo s Cetinja, je bil odposlan od tamkaj v Pariz tajnik naše davčne uprave dr. Miloje Jovanović, ki mu je poverjeno urejanje finančnih ustanov v Črni gori, da opravi tamkaj, kar je treba za čim skorej kovanje črnogorskega denarja, ki se bo zval „perper“. Črnogorski denar bo povsem sličen našemu srebrnemu denarju s liko kneza Nikole na eni in označenjem vrednosti na drugi strani. „Perperi“ se bodo kovali v isti vrednosti, v katerih imamo mi naše dinarje.

× **Želod dobra hrana za perutnino.** Želod se mora na žerjavici sprazniti, potem semleti ali pa stoli v prah. Ta se potem po potrebi primeša drugi hrani, n. pr. kuhanemu in zmeečanemu krompirju, in daje kokušim. Po takšni hrani se kokuši baje dobro počutijo in izvrstno nesejo. Za 15 kokuših zadostuje tega prahu kot pridevka 4 do 5 žlic na dan.

× **Kako bo konec sveta?** To vprašanje je stavil neki angleški list znamenitim učenjakom. Oliver Lodge je odgovoril kratko, a menda edino pametno, da mu ni znano. Loz Avenbury je mnenja, da pade zemlja v solnce. Prof. Garwood je mnenja, da je mogoče vesoljni potop, ki ga opisuje sledeče: Razvoj zemeljske skorje je odvisen od dveh činiteljev: eden je potres, ki zemljo vznemirja ter dela na nji višine, drugi faktor pa je, da se zemlja shladeva. Kadar se bo zemeljska skorja zaradi ohlajenja tako utrdila in skrčila, da ne bo mogla več voda prodirati v zemljo, ne bodo se delali več griči in gore in tudi potresov ne bo več. Zemlja se bo zaradi tega znižala do pod morske nižine, nakar jo bodo morja poplavela. Fizik Ramsay ne vidi konca sveta v kakem naravnem pojavu, temveč je mnenja, da bodo ljudje zaradi razmnoževanja pomrli gladi. William Hongins, sloveči astronom, zastopa mnenje, da more propasti zemlja istotako zaradi velike vročine, kakor zaradi velikega mraza. Posebno verjetno se mu zdi, da trči solnce skupaj s katero zvezdo.

Listnica uredništva.

Na Gorenjsko: Po možnosti porabimo prihodnjič. Več o priliki ustno. Pozdrav!

Uradni razpisi učiteljskih služb.

Št. 1792. Kranjsko. 25 1—1

V kamniškem šolskem okraju je stalno oddati naslednji učni mesti z zakonitimi prejemki: 1. učno in voditeljsko mesto na enorazredni ljudski šoli v Št. Gotardu; 2. učno in voditeljsko mesto na enorazredni ljudski šoli v Pečah.

Pravilno opremljene prošnje je predpisanim službenim potom semkaj predlagati do 25. januarja 1909.

Prosilci za stalno nameščenje, ki v kranjski javni službi še niso stalno nameščeni, morajo a državno-zdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolno telesno sposobnost za šolsko službo.

C. kr. okrajni šolski svet v Kamniku, dne 20. grudnia 1908.

Št. 3267. 26 1—1

V šolskem okraju ljubljanske okolice je stalno oddati naslednja učna mesta z zakonitimi prejemki:

1. učno mesto na štirirazredni ljudski šoli na Studencu-Igu v prvi vrsti za možko učno moč;

2. učno mesto na trirazredni ljudski šoli v Hrušici;

3. učno mesto na trirazredni ljudski šoli v Sočnem;

4. učno in voditeljsko mesto na enorazredni ljudski šoli v Rakitni.

Pravilno opremljene prošnje je predpisanim službenim potom semkaj predlagati do 25. januarja 1909.

Prosilci za stalno nameščenje, ki še niso stalno nameščeni na javnih ljudskih šolah na Kranjskem, morajo dokazati z državno-zdravniškim izpričevalom, da so fizično popolnoma sposobni za šolsko službo.

C. kr. okrajni šolski svet v Ljubljani, dne 21. grudnia 1908.